

Krokinjiga koordinatsystem för tokamaker

Håkan Smith
Inst. för Elektromagnetik, Chalmers

Innehåll

1	Tensorer i krokinjiga koordinater	1
1.1	Vektorer och tensorer	1
1.2	Derivator	2
2	Krokinjiga koordinatsystem	3
2.1	Clebsch-representation av magnetfält	3
2.2	Boozer-Grad-koordinater ρ, ν, χ	3
2.3	Toroidala flödeskoordinater ψ, θ, ζ	4
2.4	Flödeskoordinater för $a/R_0 \ll 1$ och cirkulärt tvärsnitt r, θ, ζ	4
2.5	Flödeskoordinater för $a/R_0 \ll 1$, $\Delta' = 0$ och cirkulärt tvärsnitt r, θ, ζ	6
2.6	Elliptisk-toroidala koordinater ρ, ϑ, φ	6
3	Vektoridentiteter	8
	Referenser	11

1 Tensorer i krokinliga koordinater

1.1 Vektorer och tensorer

Basvektorer och metriktensorn:

$$\text{kontravarianta basvektorer:}^1 \quad \mathbf{e}_j = \frac{\partial \mathbf{r}}{\partial u^j} \quad (1)$$

$$\text{kovarianta basvektorer:} \quad \mathbf{e}^j = \nabla u^j \quad (2)$$

$$\mathbf{e}_j \cdot \mathbf{e}^i = \delta_j^i \quad (3)$$

$$h_i = |\mathbf{e}_i| \quad (4)$$

$$\hat{\mathbf{e}}_i = \frac{\mathbf{e}_i}{h_i} \text{ (utan summation över } i) \quad (5)$$

$$\mathbf{A} = A^j \mathbf{e}_j = A_j \mathbf{e}^j \quad (6)$$

$$\text{de kontrav. komp. av vektorn } \mathbf{A} \text{ är: } A^j = (\mathbf{A})^j = \mathbf{A} \cdot \mathbf{e}^j \quad (7)$$

$$\text{de kov. komp. av vektorn } \mathbf{A} \text{ är: } A_j = (\mathbf{A})_j = \mathbf{A} \cdot \mathbf{e}_j \quad (8)$$

$$\text{metriktensorn: } g_{ij} = \mathbf{e}_i \cdot \mathbf{e}_j \quad (9)$$

$$g^{ij} = \mathbf{e}^i \cdot \mathbf{e}^j \quad (10)$$

$$g_{ij} g^{jk} = \delta_i^k \quad (11)$$

$$g = \det [g_{ij}] \quad (12)$$

$$A_i = g_{ij} A^j \quad (13)$$

$$A^i = g^{ij} A_j \quad (14)$$

$$\text{fundamentaltensorn: } \overleftrightarrow{I} = g_{ij} \mathbf{e}^i \mathbf{e}^j = g^{ij} \mathbf{e}_i \mathbf{e}_j = \delta_i^j \mathbf{e}^i \mathbf{e}_j = \delta_j^i \mathbf{e}_i \mathbf{e}^j \quad (15)$$

$$g_i^j = g^j_i = \delta_i^j \quad (16)$$

Jakobianen:

$$J = \sqrt{g} = \frac{\partial(x, y, z)}{\partial(u^1, u^2, u^3)} = \mathbf{e}_1 \cdot \mathbf{e}_2 \times \mathbf{e}_3 = \quad (17)$$

$$= \begin{vmatrix} \frac{\partial x}{\partial u^1} & \frac{\partial x}{\partial u^2} & \frac{\partial x}{\partial u^3} \\ \frac{\partial y}{\partial u^1} & \frac{\partial y}{\partial u^2} & \frac{\partial y}{\partial u^3} \\ \frac{\partial z}{\partial u^1} & \frac{\partial z}{\partial u^2} & \frac{\partial z}{\partial u^3} \end{vmatrix} = \begin{vmatrix} \frac{\partial x}{\partial u^1} & \frac{\partial y}{\partial u^1} & \frac{\partial z}{\partial u^1} \\ \frac{\partial x}{\partial u^2} & \frac{\partial y}{\partial u^2} & \frac{\partial z}{\partial u^2} \\ \frac{\partial x}{\partial u^3} & \frac{\partial y}{\partial u^3} & \frac{\partial z}{\partial u^3} \end{vmatrix} \quad (18)$$

$$J^{-1} = \mathbf{e}^1 \cdot \mathbf{e}^2 \times \mathbf{e}^3 \quad (19)$$

$$d^3 \mathbf{R} = J du^1 du^2 du^3 \quad (20)$$

$$\mathbf{e}_1 \times \mathbf{e}_2 = J \mathbf{e}^3 \quad (21)$$

$$\mathbf{e}^1 \times \mathbf{e}^2 = J^{-1} \mathbf{e}_3 \quad (22)$$

Skalärprodukt och kryssprodukt:

$$\mathbf{A} \cdot \mathbf{B} = A^i B_i = A_i B^i = g_{ij} A^i B^j = g^{ij} A_i B_j \quad (23)$$

$$(\mathbf{A} \times \mathbf{B})_k = \epsilon_{ijk} J A^i B^j \quad (24)$$

$$(\mathbf{A} \times \mathbf{B})^k = \epsilon^{ijk} J^{-1} A_i B_j \quad (25)$$

där ϵ^{ijk} är Levi-Civita-symbolen (som *inte* är en tredje ordningens tensor, vilket däremot permutationstensorn $\overleftrightarrow{E} = \epsilon_{ijk} J \mathbf{e}^i \mathbf{e}^j \mathbf{e}^k = \epsilon^{ijk} J^{-1} \mathbf{e}_i \mathbf{e}_j \mathbf{e}_k$ är).

Vektor- och tensortransformation vid koordinatbyte från $\tilde{\mathbf{e}}_j$ till $\mathbf{e}_i$:

$$\text{Transformationstensorn är } T_i^j = \mathbf{e}_i \cdot \tilde{\mathbf{e}}^j \quad (26)$$

$$A_i = T_i^j \tilde{A}_j \quad (27)$$

$$B_{ij} = T_i^k \tilde{B}_{kl} T_j^l \quad (28)$$

1.2 Derivator

Gradient:

$$(\nabla \Phi)_i = \frac{\partial \Phi}{\partial u^i} \quad (29)$$

$$(30)$$

Kovariant derivata:

$$A_{j,k}^j = \left(\frac{\partial \mathbf{A}}{\partial u^k} \right)^j = \frac{\partial A^j}{\partial u^k} + \left\{ \begin{matrix} j & k \\ i & \end{matrix} \right\} A^i \quad (31)$$

$$A_{j,k} = \left(\frac{\partial \mathbf{A}}{\partial u^k} \right)_j = \frac{\partial A_j}{\partial u^k} - \left\{ \begin{matrix} i & k \\ j & \end{matrix} \right\} A_i \quad (32)$$

$$\text{där Christoffelsymbolen } \left\{ \begin{matrix} i & \\ j & k \end{matrix} \right\} = \frac{1}{2} g^{ni} \left[\frac{\partial g_{jn}}{\partial u^k} + \frac{\partial g_{kn}}{\partial u^j} - \frac{\partial g_{jk}}{\partial u^n} \right] \quad (33)$$

Notera att dimensionen är

$$\dim \left(\left\{ \begin{matrix} i & \\ j & k \end{matrix} \right\} \right) = \dim \left(\frac{u^i}{u^j u^k} \right) \quad (34)$$

Divergens och rotation:

$$\nabla \cdot \mathbf{A} = J^{-1} \frac{\partial}{\partial u^i} (J A^i) \quad (35)$$

$$(\nabla \times \mathbf{A})^k = J^{-1} (A_{j,i} - A_{i,j}) = J^{-1} \epsilon^{ijk} \frac{\partial A_j}{\partial u^i} \quad (36)$$

2 Krokinjiga koordinatsystem

2.1 Clebsch-representation av magnetfält

Clebsch-representation av magnetfältet:

$$\mathbf{B} = \nabla\alpha \times \nabla\beta \quad (37)$$

Magnetiskt flöde genom en yta:

$$\Psi = \int d\alpha d\beta \quad (38)$$

De två koordinaterna α och β är strömningsfunktioner till magnetfältet. Om den tredje koordinaten t ex väljs som båg längden l längs magnetfältet fås

$$\mathbf{B} = B\mathbf{e}_l \quad (39)$$

$$\mathbf{b} \cdot \nabla l = 1 \quad (40)$$

$$\sqrt{g}^{-1} = \nabla l \cdot \nabla\alpha \times \nabla\beta = B \quad (41)$$

2.2 Boozer-Grad-koordinater ρ, ν, χ

Clebsch- och kovariant representation av magnetfältet:

$$\mathbf{B} = \nabla\rho \times \nabla\nu = \lambda\nabla\rho + \nabla\chi \quad (42)$$

Vi har

$$\sqrt{g} = B^{-2} \quad (43)$$

$$\mathbf{b} \cdot \nabla\chi = B \quad (44)$$

$$\mathbf{e}_\chi = \mathbf{b}/B \quad (45)$$

Strömmen:

$$\mu_0 \mathbf{J} = \nabla\lambda \times \nabla\rho \quad (46)$$

$$\frac{\partial\lambda}{\partial\nu} = -\mu_0 J_{\parallel}/B \quad (47)$$

$$\frac{\partial\lambda}{\partial\chi} = \frac{\mu_0}{B^2} \frac{dp}{d\rho} \quad (48)$$

Om vi definierar $\lambda(\rho, \nu = 0, \chi = 0) = 0$ så har vi i vakuum $\mathbf{J} = 0$ och $\mathbf{B} = \nabla\chi$.

2.3 Toroidala flödeskoordinater ψ, θ, ζ

Typiskt val för tokamaker

$$\begin{cases} \psi = \Psi_{\text{pol}}/2\pi & \text{är den sk poloidala flödesfunktionen. (radiell koord. i plasmatvärsnittet)} \\ \theta & \text{är en poloidal koordinat med perioden } 2\pi \\ \zeta = \arctan[x, y] & \text{är den vanliga toroidala koordinaten (= } \varphi \text{ förut).} \end{cases}$$

where

$$\Psi_{\text{pol}} = \frac{1}{2\pi} \int_V \mathbf{B} \cdot \nabla \theta d^3r$$

Magnetfältet är

$$\begin{cases} \mathbf{B}_p = \mathbf{e}^\zeta \times \mathbf{e}^\psi \\ \mathbf{B}_t = B_\zeta \mathbf{e}^\zeta, \text{ där } B_\zeta = I(\psi) \text{ bara beror på } \psi \end{cases} \quad (49)$$

Vi har alltså $|\mathbf{B}_p| = |\mathbf{e}^\psi|/R$, och $|\mathbf{B}_t| = I(\psi)/R$.

$$\begin{array}{ll} \text{Jakobianen} & J = (\mathbf{e}^\zeta \times \mathbf{e}^\psi \cdot \mathbf{e}^\theta)^{-1} = 1/(\mathbf{B} \cdot \mathbf{e}^\theta) \\ \text{flödesytelementet} & dS = J|\mathbf{e}^\psi|d\theta d\zeta \\ \text{poloidala linjeelementet} & dl = \frac{dS}{Rd\zeta} = J|\mathbf{B}_p|d\theta \end{array} \quad (50)$$

Flödesytmedelvärdet av en funktion $Q(\psi, \theta)$ definieras som volymmedelvärdet av Q mellan två närliggande flödesytor ψ och $\psi + d\psi$:

$$\langle Q \rangle(\psi) = \frac{\int Q dV}{\int dV} = \frac{\oint JQ(\psi, \theta)d\theta}{\oint Jd\theta} = \oint \frac{Q(\psi, \theta)}{\mathbf{B} \cdot \mathbf{e}^\theta} d\theta / \oint \frac{d\theta}{\mathbf{B} \cdot \mathbf{e}^\theta} \quad (51)$$

där $\oint$ indikerar att integrationen ska tas ett varv poloidalt runt flödesytan.

Säkerhetsfaktorn $q(\psi)$ definieras som ändringen i ζ dividerat med ändringen i θ längs magnetfältet i medeltal, dvs

$$q(\psi) = \frac{\langle \mathbf{B} \cdot \mathbf{e}^\zeta \rangle}{\langle \mathbf{B} \cdot \mathbf{e}^\theta \rangle} = \frac{I(\psi)}{2\pi} \oint \frac{R^{-2}}{\mathbf{B} \cdot \mathbf{e}^\theta} d\theta \quad (52)$$

Vanligen väljs θ -koordinaten så att medelvärdet ej behövs. Dvs

$$q(\psi) = \frac{B^\zeta}{B^\theta} = \frac{I(\psi)}{R^2 B^\theta} = \frac{I(\psi)J}{R^2} \quad (53)$$

2.4 Flödeskoordinater för $a/R_0 \ll 1$ och cirkulärt tvärsnitt r, θ, ζ

Transformation till cyl. koord. R, α, z :

$$\begin{cases} R = R_0 + r \cos \theta - \Delta(r) - r\eta(r)(1 - \cos 2\theta) \\ \alpha = -\zeta \\ z = r \sin \theta + r\eta(r) \sin 2\theta \end{cases}$$

där $\Delta(r)$ är Shafranov-förskjutningen och

$$\eta(r) \equiv \frac{1}{2} \left(\frac{r}{R_0} + \Delta' \right). \quad (54)$$

$$\mathbf{e}^r = (1 - \epsilon \cos \theta) \left[(\cos \theta + 2\eta \cos 2\theta) \hat{R} + (\sin \theta + 2\eta \sin 2\theta) \hat{z} \right] \quad (55)$$

$$\mathbf{e}^\theta = r^{-1} (1 - \epsilon \cos \theta) \left[-(\sin \theta + (r\eta)' \sin 2\theta) \hat{R} + (\cos \theta - \Delta' + (r\eta)'(\cos 2\theta - 1)) \hat{z} \right] \quad (56)$$

$$\mathbf{e}^\zeta = -R^{-1} \hat{\alpha} \quad (57)$$

Vi antar att $\psi = \psi(r)$ så att $\mathbf{e}^\psi = \psi' \mathbf{e}^r$. Jakonianen blir:

$$J = (\mathbf{e}^\zeta \times \mathbf{e}^r \cdot \mathbf{e}^\theta)^{-1} = (\mathbf{B}_p \cdot \mathbf{e}^\theta)^{-1} \psi' = \psi' / B^\theta \simeq r R_0 \left(1 + \frac{2r}{R_0} \cos \theta \right) \simeq \frac{r R^2}{R_0} \quad (58)$$

så att $q = q(r)$ blir oberoende av θ

$$q(r) = \frac{B^\zeta}{B^\theta} = \frac{I(r)}{R^2 B^\theta} = \frac{I(r) J}{R^2 \psi'(r)} = \frac{I(r) r}{R_0 \psi'(r)} \quad (59)$$

Metrikensorn:

$$[g_{ij}] = \begin{pmatrix} 1 - 2\Delta' \cos \theta & r \sin \theta (\frac{r}{R_0} + (r\Delta')') & 0 \\ r \sin \theta (\frac{r}{R_0} + (r\Delta')') & r^2 (1 + 4\eta \cos \theta) & 0 \\ 0 & 0 & R_0^2 (1 + \frac{2r}{R_0} \cos \theta) \end{pmatrix} \quad (60)$$

$$[g^{ij}] = \begin{pmatrix} 1 + 2\Delta' \cos \theta & -r^{-1} \sin \theta (\frac{r}{R_0} + (r\Delta')') & 0 \\ -r^{-1} \sin \theta (\frac{r}{R_0} + (r\Delta')') & r^{-2} (1 - 4\eta \cos \theta) & 0 \\ 0 & 0 & R_0^{-2} (1 - \frac{2r}{R_0} \cos \theta) \end{pmatrix} \quad (61)$$

där $g_{\zeta\zeta} = (g^{\zeta\zeta})^{-1} \simeq R^2$. Jämviktsmagnetfältet är som förut

$$\mathbf{B} = I(r) \mathbf{e}^\zeta + \psi' \mathbf{e}^\zeta \times \mathbf{e}^r = I(\mathbf{e}^\zeta + J g^{\zeta\zeta} q^{-1} \mathbf{e}^\zeta \times \mathbf{e}^r) = I(\mathbf{e}^\zeta + g^{\zeta\zeta} q^{-1} \mathbf{e}_\theta) \quad (62)$$

$$B^2 = (I^2 + \psi'^2 g^{rr}) g^{\zeta\zeta} = I^2 g^{\zeta\zeta} (1 + \frac{r^2}{R_0^2 q^2} g^{rr}) \simeq I^2 / R^2. \quad (63)$$

och komponenterna är ($\epsilon = r/R_0$)

$$\begin{aligned} B_r &= I \epsilon^2 q^{-1} g^{r\theta}, & B_\theta &= I \epsilon^2 q^{-1} g^{rr}, & B_\zeta &= I, \\ B^r &= 0, & B^\theta &= I / (q R^2), & B^\zeta &= I / R^2. \end{aligned} \quad (64)$$

Användbara operatorer:

$$\mathbf{B} \cdot \nabla \Phi = \frac{I}{R^2 q} \left(\frac{\partial \Phi}{\partial \theta} + q \frac{\partial \Phi}{\partial \zeta} \right) \quad (65)$$

Vågvektorn:

$$\mathbf{k} = n \nabla \zeta - m \nabla \theta, \quad k_i = (0, -m, n), \quad k^i = (-m g^{r\theta}, -m g^{\theta\theta}, n g^{\zeta\zeta}) \quad (66)$$

$$\nabla \cdot \mathbf{k} \simeq \frac{m}{r^2} \sin \theta (\epsilon - 2\Delta' + (r^2 \Delta'')') \quad (67)$$

2.5 Flödeskoordinater för $a/R_0 \ll 1$, $\Delta' = 0$ och cirkulärt tvärsnitt r, θ, ζ

Detta är ett specialfall av det föregående avsnittet. Transformation till cyl. koord. R, α, z :

$$\begin{cases} R = R_0 + r \cos \theta - \frac{1}{2} r \epsilon (1 - \cos 2\theta) \\ \alpha = -\zeta \\ z = r \sin \theta + \frac{1}{2} r \epsilon \sin 2\theta \end{cases}$$

Där $\epsilon = r/R_0$. Jakonianen blir:

$$J = (\mathbf{e}^\zeta \times \mathbf{e}^r \cdot \mathbf{e}^\theta)^{-1} \simeq r R_0 (1 + 2\epsilon \cos \theta) \simeq \frac{r R^2}{R_0} \quad (68)$$

så att $q = q(r)$ blir oberoende av θ . Metriktensorn:

$$[g_{ij}] = \begin{pmatrix} 1 & r\epsilon \sin \theta & 0 \\ r\epsilon \sin \theta & r^2(1 + 2\epsilon \cos \theta) & 0 \\ 0 & 0 & R_0^2(1 + 2\epsilon \cos \theta) \end{pmatrix} \quad (69)$$

$$[g^{ij}] = \begin{pmatrix} 1 & -r^{-1}\epsilon \sin \theta & 0 \\ -r^{-1}\epsilon \sin \theta & r^{-2}(1 - 2\epsilon \cos \theta) & 0 \\ 0 & 0 & R_0^{-2}(1 - 2\epsilon \cos \theta) \end{pmatrix} \quad (70)$$

där $g_{\zeta\zeta} = (g^{\zeta\zeta})^{-1} \simeq R^2$. Jämviktsmagnetfältet är som förut

$$\mathbf{B} = I(r)\mathbf{e}^\zeta + \psi' \mathbf{e}^\zeta \times \mathbf{e}^r = I(\mathbf{e}^\zeta + J g^{\zeta\zeta} q^{-1} \mathbf{e}^\zeta \times \mathbf{e}^r) = I(\mathbf{e}^\zeta + g^{\zeta\zeta} q^{-1} \mathbf{e}_\theta) \quad (71)$$

$$B^2 = (I^2 + \psi'^2 g^{rr}) g^{\zeta\zeta} = I^2 g^{\zeta\zeta} (1 + \epsilon^2 q^{-2} g^{rr}) \simeq I^2 / R^2. \quad (72)$$

och komponenterna är ($\epsilon = r/R_0$)

$$\begin{aligned} B_r &= I \epsilon^2 q^{-1} g^{r\theta}, & B_\theta &= I \epsilon^2 q^{-1} g^{rr}, & B_\zeta &= I, \\ B^r &= 0, & B^\theta &= I / (q R^2), & B^\zeta &= I / R^2. \end{aligned} \quad (73)$$

Användbara operatorer:

$$\mathbf{B} \cdot \nabla \Phi = \frac{I}{R^2 q} \left(\frac{\partial \Phi}{\partial \theta} + q \frac{\partial \Phi}{\partial \zeta} \right) \quad (74)$$

Vågvektorn:

$$\mathbf{k} = n \nabla \zeta - m \nabla \theta, \quad k_i = (0, -m, n), \quad k^i = (-m g^{r\theta}, -m g^{\theta\theta}, n g^{\zeta\zeta}) \quad (75)$$

$$\nabla \cdot \mathbf{k} \simeq \frac{m}{r^2} \epsilon \sin \theta \quad (76)$$

2.6 Elliptisk-toroidala koordinater ρ, ϑ, φ

Detta koordinatsystem användes i Smith *et al.* PoP **10**, 1437 (2003). Det är inte ortogonalt. (ρ är inte "lillradien" och ϑ är inte den poloidala vinkeln.) κ är ellipticiteten hos ett tvärsnitt av torusen.

Transformationer:

$$\begin{cases} x = (R_0 + \rho \cos \vartheta) \sin \varphi \\ y = (R_0 + \rho \cos \vartheta) \cos \varphi \\ z = \kappa \rho \sin \vartheta \end{cases} \quad (77)$$

$$\begin{cases} \rho = \sqrt{(\sqrt{x^2 + y^2} - R_0)^2 + (\frac{z}{\kappa})^2} \\ \vartheta = \arctan[z/\kappa, \sqrt{x^2 + y^2} - R_0] \\ \varphi = \arctan[x, y] \end{cases} \quad (78)$$

där $\arctan[a, b] = \arctan \frac{a}{b} + \pi(1 - H(b))$ och $H(x)$ är Heavisidefunktionen. Notera att $\varphi = -\phi$ i cylindriska koordinater (R, ϕ, z)

Basvektorer:

$$\mathbf{e}_\rho = (\cos \vartheta \sin \varphi, \cos \vartheta \cos \varphi, \kappa \sin \vartheta) \quad (79)$$

$$\mathbf{e}_\vartheta = \rho(-\sin \vartheta \sin \varphi, -\sin \vartheta \cos \varphi, \kappa \cos \vartheta) \quad (80)$$

$$\mathbf{e}_\varphi = R(\cos \varphi, -\sin \varphi, 0) \quad (81)$$

$$\mathbf{e}^\rho = (\cos \vartheta \sin \varphi, \cos \vartheta \cos \varphi, \kappa^{-1} \sin \vartheta) \quad (82)$$

$$\mathbf{e}^\vartheta = \frac{1}{\rho}(-\sin \vartheta \sin \varphi, -\sin \vartheta \cos \varphi, \kappa^{-1} \cos \vartheta) \quad (83)$$

$$\mathbf{e}^\varphi = \frac{1}{R}(\cos \varphi, -\sin \varphi, 0) \quad (84)$$

$$\text{där } R = R_0 + \rho \cos \vartheta \quad (85)$$

Metrikensorn

$$[g_{ij}] = \begin{pmatrix} \cos^2 \vartheta + \kappa^2 \sin^2 \vartheta & \rho \sin \vartheta \cos \vartheta (\kappa^2 - 1) & 0 \\ \rho \sin \vartheta \cos \vartheta (\kappa^2 - 1) & \rho^2 (\kappa^2 \cos^2 \vartheta + \sin^2 \vartheta) & 0 \\ 0 & 0 & R^2 \end{pmatrix} \quad (86)$$

$$[g^{ij}] = \rho^{-2} \kappa^{-2} \begin{pmatrix} \rho^2 (\kappa^2 \cos^2 \vartheta + \sin^2 \vartheta) & -\rho \sin \vartheta \cos \vartheta (\kappa^2 - 1) & 0 \\ -\rho \sin \vartheta \cos \vartheta (\kappa^2 - 1) & \cos^2 \vartheta + \kappa^2 \sin^2 \vartheta & 0 \\ 0 & 0 & \rho^2 \kappa^2 R^{-2} \end{pmatrix} \quad (87)$$

$$g = \det[g_{ij}] = \rho^2 R^2 \kappa^2 \quad (88)$$

$$J = \sqrt{g} = \rho R \kappa \quad (89)$$

Transformationstensorn från elliptisk-toroidala koordinater till ordinära ($\kappa = 1$) toroidala koordinater med basvektorer $\tilde{\mathbf{e}}_i = \{\mathbf{e}_r, \mathbf{e}_\theta, \mathbf{e}_\varphi\}$:

$$\begin{aligned} T_i^j &= \tilde{\mathbf{e}}_i \cdot \mathbf{e}^j = \{ \text{matris med } i \text{ som rader, } j \text{ som kolonner} \} = \\ &= \begin{pmatrix} (\cos^2 \vartheta + \kappa^2 \sin^2 \vartheta)^{-\frac{1}{2}} & 0 & 0 \\ \rho \sin \vartheta \cos \vartheta (\kappa^{-1} - \kappa) & \kappa \sin^2 \vartheta + \kappa^{-1} \cos^2 \vartheta & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \end{aligned} \quad (90)$$

3 Vektoridentiteter

$$\mathbf{A} \cdot \mathbf{B} \times \mathbf{C} = \mathbf{B} \cdot \mathbf{C} \times \mathbf{A} = \mathbf{C} \cdot \mathbf{A} \times \mathbf{B} \quad (91)$$

$$\mathbf{A} \times (\mathbf{B} \times \mathbf{C}) = \mathbf{B}(\mathbf{A} \cdot \mathbf{C}) - \mathbf{C}(\mathbf{A} \cdot \mathbf{B}) \quad (92)$$

$$\epsilon_{ijk} \epsilon^{lmi} = \delta_j^l \delta_k^m - \delta_j^m \delta_k^l \quad (93)$$

$$(\mathbf{A} \times \mathbf{B}) \cdot (\mathbf{C} \times \mathbf{D}) = (\mathbf{A} \cdot \mathbf{C})(\mathbf{B} \cdot \mathbf{D}) - (\mathbf{A} \cdot \mathbf{D})(\mathbf{B} \cdot \mathbf{C}) \quad (94)$$

$$\nabla(\Phi\Psi) = \Phi\nabla\Psi + \Psi\nabla\Phi \quad (95)$$

$$\nabla(\mathbf{A} \cdot \mathbf{B}) = (\mathbf{A} \cdot \nabla)\mathbf{B} + (\mathbf{B} \cdot \nabla)\mathbf{A} + \mathbf{A} \times (\nabla \times \mathbf{B}) + \mathbf{B} \times (\nabla \times \mathbf{A}) \quad (96)$$

$$\nabla \cdot (\Phi\mathbf{A}) = \Phi\nabla \cdot \mathbf{A} + (\nabla\Phi) \cdot \mathbf{A} \quad (97)$$

$$\nabla \times (\Phi\mathbf{A}) = \Phi\nabla \times \mathbf{A} + (\nabla\Phi) \times \mathbf{A} \quad (98)$$

$$\nabla \cdot (\mathbf{A} \times \mathbf{B}) = \mathbf{B} \cdot \nabla \times \mathbf{A} - \mathbf{A} \cdot \nabla \times \mathbf{B} \quad (99)$$

$$\nabla \times (\mathbf{A} \times \mathbf{B}) = (\mathbf{B} \cdot \nabla)\mathbf{A} - (\mathbf{A} \cdot \nabla)\mathbf{B} + \mathbf{A}(\nabla \cdot \mathbf{B}) - \mathbf{B}(\nabla \cdot \mathbf{A}) \quad (100)$$

$$\nabla^2\Phi \equiv \nabla \cdot \nabla\Phi \quad (101)$$

$$\nabla \cdot (\nabla \times \mathbf{A}) = 0 \quad (102)$$

$$\nabla \times (\nabla\Phi) = 0 \quad (103)$$

$$\nabla \times (\nabla \times \mathbf{A}) = \nabla(\nabla \cdot \mathbf{A}) - \nabla^2\mathbf{A} \quad (104)$$

$$\nabla^2(\Phi\mathbf{A}) = \mathbf{A}\nabla^2\Phi + 2(\nabla\Phi \cdot \nabla)\mathbf{A} + \Phi\nabla^2\mathbf{A} \quad (105)$$

$$(\mathbf{C} \cdot \nabla)(\mathbf{A} \cdot \mathbf{B}) = \mathbf{A} \cdot [(\mathbf{C} \cdot \nabla)\mathbf{B}] + \mathbf{B} \cdot [(\mathbf{C} \cdot \nabla)\mathbf{A}] \quad (106)$$

$$(\mathbf{C} \cdot \nabla)|\mathbf{A}|^2 = 2\mathbf{A} \cdot [(\mathbf{C} \cdot \nabla)\mathbf{A}] \quad (107)$$

$$(\mathbf{C} \cdot \nabla)(\mathbf{A} \times \mathbf{B}) = \mathbf{A} \times [(\mathbf{C} \cdot \nabla)\mathbf{B}] + [(\mathbf{C} \cdot \nabla)\mathbf{A}] \times \mathbf{B} \quad (108)$$

$$\mathbf{A} \cdot (\mathbf{B} \cdot \nabla)\nabla = \mathbf{B} \cdot (\mathbf{A} \cdot \nabla)\nabla \quad (109)$$

$$\nabla \cdot \mathbf{r} = 3 \quad (110)$$

$$\nabla \times \mathbf{r} = 0 \quad (111)$$

$$\nabla r = \mathbf{r}/r \quad (112)$$

$$\nabla(1/r) = -\mathbf{r}/r^3 \quad (113)$$

$$\nabla \cdot (\mathbf{r}/r^3) = 4\pi\delta(\mathbf{r}) \quad (114)$$

$$\nabla\mathbf{r} = \overleftrightarrow{I} \quad (115)$$

Dyader

$$\overleftrightarrow{I} \cdot \mathbf{A} = \mathbf{A} \cdot \overleftrightarrow{I} = \mathbf{A} \quad (116)$$

$$\overleftrightarrow{I} \cdot \mathbf{AB} = \mathbf{AB} \quad (117)$$

$$\overleftrightarrow{I} \cdot \nabla \mathbf{B} = \nabla \mathbf{B} \quad (118)$$

$$\mathbf{AB} : \mathbf{CD} = (\mathbf{B} \cdot \mathbf{C})(\mathbf{A} \cdot \mathbf{D}) = \mathbf{D} \cdot \mathbf{AB} \cdot \mathbf{C} \quad (119)$$

$$\overleftrightarrow{F} : \mathbf{AB} = (\overleftrightarrow{F} \cdot \mathbf{A}) \cdot \mathbf{B} = \mathbf{B} \cdot \overleftrightarrow{F} \cdot \mathbf{A} \quad (120)$$

$$\overleftrightarrow{I} : \mathbf{AB} = \mathbf{A} \cdot \mathbf{B} \quad (121)$$

$$\overleftrightarrow{I} : \nabla \mathbf{B} = \nabla \cdot \mathbf{B} \quad (122)$$

$$\overleftrightarrow{I} : \overleftrightarrow{F} = F_i^i = \text{tr} \overleftrightarrow{F} \quad (123)$$

$$\nabla \cdot (a \overleftrightarrow{I}) = \nabla a \quad (124)$$

$$\nabla \cdot \mathbf{AB} = \mathbf{A} \cdot \nabla \mathbf{B} + (\nabla \cdot \mathbf{A})\mathbf{B} \quad (125)$$

$$\overleftrightarrow{I} \times \mathbf{A} = \mathbf{A} \times \overleftrightarrow{I} \quad (126)$$

$$(\mathbf{A} \times \mathbf{B}) \times \overleftrightarrow{I} = \overleftrightarrow{I} \times (\mathbf{A} \times \mathbf{B}) = \mathbf{BA} - \mathbf{AB} \quad (127)$$

$$(\mathbf{A} \times \mathbf{B}) \times \mathbf{C} = \mathbf{C} \times (\mathbf{B} \times \mathbf{A}) = \mathbf{B}(\mathbf{C} \cdot \mathbf{A}) - \mathbf{A}(\mathbf{C} \cdot \mathbf{B}) = \mathbf{C} \cdot (\mathbf{AB} - \mathbf{BA}) \quad (128)$$

$$\mathbf{A} \times (\mathbf{BC}) = (\mathbf{A} \times \mathbf{B})\mathbf{C} \quad (129)$$

$$\nabla \cdot (\overleftrightarrow{I} \times \mathbf{C}) = \nabla \times \mathbf{C} \quad (130)$$

$$\nabla \times (\mathbf{A} \times \mathbf{B}) = \nabla \cdot (\mathbf{BA} - \mathbf{AB}) \quad (131)$$

$$\mathbf{A} \times (\nabla \times \mathbf{B}) = (\nabla \mathbf{B}) \cdot \mathbf{A} - \mathbf{A} \cdot \nabla \mathbf{B} \quad (132)$$

$$\nabla(\mathbf{A} \cdot \mathbf{B}) = \mathbf{A} \times (\nabla \times \mathbf{B}) + \mathbf{B} \times (\nabla \times \mathbf{A}) + \mathbf{A} \cdot \nabla \mathbf{B} + \mathbf{B} \cdot \nabla \mathbf{A} = \quad (133)$$

$$= (\nabla \mathbf{A}) \cdot \mathbf{B} + (\nabla \mathbf{B}) \cdot \mathbf{A} \quad (134)$$

$$\nabla(\mathbf{A} \times \mathbf{B}) = \nabla \mathbf{A} \times \mathbf{B} - \nabla \mathbf{B} \times \mathbf{A} \quad (135)$$

$$\nabla \times (\mathbf{AB}) = (\nabla \times \mathbf{A})\mathbf{B} - \mathbf{A} \times \nabla \mathbf{B} \quad (136)$$

$$\mathbf{A} \times \nabla \mathbf{B} - (\mathbf{A} \times \nabla \mathbf{B})^T = [(\nabla \cdot \mathbf{B})\mathbf{A} - \nabla \mathbf{B} \cdot \mathbf{A}] \times \overleftrightarrow{I} \quad (137)$$

$$\nabla \mathbf{B} \times \mathbf{A} - (\nabla \mathbf{B} \times \mathbf{A})^T = [(\nabla \cdot \mathbf{B})\mathbf{A} - \mathbf{A} \cdot \nabla \mathbf{B}] \times \overleftrightarrow{I} \quad (138)$$

$$(\nabla \cdot \mathbf{B})\mathbf{A} - \nabla \mathbf{B} \cdot \mathbf{A} = -(\mathbf{A} \times \nabla) \times \mathbf{B} \quad (139)$$

$$(\nabla \cdot \mathbf{B})\mathbf{A} - \mathbf{A} \cdot \nabla \mathbf{B} = \mathbf{A} \times (\nabla \times \mathbf{B}) - (\mathbf{A} \times \nabla) \times \mathbf{B} \quad (140)$$

$$(\mathbf{A} \times \nabla) \cdot \mathbf{B} = \mathbf{A} \cdot (\nabla \times \mathbf{B}) \quad (141)$$

$$\mathbf{A} \times \nabla \mathbf{B} + (\mathbf{A} \times \nabla \mathbf{B})^T = [\mathbf{A} \cdot (\nabla \times \mathbf{B})] \overleftrightarrow{I} - \mathbf{A}(\nabla \times \mathbf{B}) \quad (142)$$

$$\nabla \mathbf{B} \times \mathbf{A} + (\nabla \mathbf{B} \times \mathbf{A})^T = [\mathbf{A} \cdot (\nabla \times \mathbf{B})] \overleftrightarrow{I} - (\nabla \times \mathbf{B})\mathbf{A} \quad (143)$$

$$\mathbf{A} \times \nabla \mathbf{B} + \nabla \mathbf{B} \times \mathbf{A} = \overleftrightarrow{I} \times [(\nabla \cdot \mathbf{B})\mathbf{A} - \nabla \mathbf{B} \cdot \mathbf{A}] + \quad (144)$$

$$+ [\mathbf{A} \cdot (\nabla \times \mathbf{B})] \overleftrightarrow{I} - \mathbf{A}(\nabla \times \mathbf{B}) = \quad (145)$$

$$= \overleftrightarrow{I} \times [(\nabla \cdot \mathbf{B})\mathbf{A} - \nabla \mathbf{A} \cdot \mathbf{B}] + \quad (146)$$

$$+ [\mathbf{A} \cdot (\nabla \times \mathbf{B})] \overleftrightarrow{I} - \mathbf{B}(\nabla \times \mathbf{A}) \quad (147)$$

$$(\mathbf{A} \times \mathbf{B}) \cdot \overleftrightarrow{F} = \mathbf{A} \cdot (\mathbf{B} \times \overleftrightarrow{F}) = -\mathbf{B} \cdot (\mathbf{A} \times \overleftrightarrow{F}) \quad (148)$$

$$\overleftrightarrow{F} \cdot (\mathbf{A} \times \mathbf{B}) = (\overleftrightarrow{F} \times \mathbf{A}) \cdot \mathbf{B} = -(\overleftrightarrow{F} \times \mathbf{B}) \cdot \mathbf{A} \quad (149)$$

$$\mathbf{A} \cdot \overleftrightarrow{F} \times \mathbf{B} = (\mathbf{A} \cdot \overleftrightarrow{F}) \times \mathbf{B} = \mathbf{A} \cdot (\overleftrightarrow{F} \times \mathbf{B}) = -\mathbf{B} \times (\mathbf{A} \cdot \overleftrightarrow{F}) \quad (150)$$

$$\mathbf{A} \times \overleftrightarrow{F} \cdot \mathbf{B} = \mathbf{A} \times (\overleftrightarrow{F} \cdot \mathbf{B}) = (\mathbf{A} \times \overleftrightarrow{F}) \cdot \mathbf{B} = -(\overleftrightarrow{F} \cdot \mathbf{B}) \times \mathbf{A} \quad (151)$$

$$\mathbf{A} \cdot \nabla \mathbf{B} \times \mathbf{C} + \mathbf{C} \times \nabla \mathbf{B} \cdot \mathbf{A} = \mathbf{C} \times [\mathbf{A} \times (\nabla \times \mathbf{B})] \quad (152)$$

$$\mathbf{A} \cdot \nabla \mathbf{B} \times \mathbf{C} - \mathbf{C} \times \nabla \mathbf{B} \cdot \mathbf{A} = (\mathbf{A} \times \mathbf{C}) \cdot [(\nabla \cdot \mathbf{B}) \overleftrightarrow{I} - \nabla \mathbf{B}] \quad (153)$$

$$\mathbf{A} \cdot \nabla \mathbf{B} \times \mathbf{C} - \mathbf{C} \cdot \nabla \mathbf{B} \times \mathbf{A} = [(\nabla \cdot \mathbf{B}) \overleftrightarrow{I} - \nabla \mathbf{B}] \cdot (\mathbf{A} \times \mathbf{C}) \quad (154)$$

$$\mathbf{A} \cdot \nabla \mathbf{B} \cdot \mathbf{C} - \mathbf{C} \cdot \nabla \mathbf{B} \cdot \mathbf{A} = (\mathbf{A} \times \mathbf{C}) \cdot (\nabla \times \mathbf{B}) \quad (155)$$

$$\int_V dV \nabla f = \int_S dS f \quad (156)$$

$$\int_V dV \nabla \cdot \mathbf{A} = \int_S dS \cdot \mathbf{A} \quad (157)$$

$$\int_V dV \nabla \times \mathbf{A} = \int_S dS \times \mathbf{A} \quad (158)$$

$$\int_V dV (f \nabla^2 g + \nabla g \cdot \nabla f) = \int_S dS \cdot f \nabla g \quad (159)$$

$$\int_V dV (\mathbf{A} \cdot \nabla \times \nabla \times \mathbf{B} - \mathbf{B} \cdot \nabla \times \nabla \times \mathbf{A}) = \int_S dS \cdot (\mathbf{B} \times \nabla \times \mathbf{A} - \mathbf{A} \times \nabla \times \mathbf{B}) \quad (160)$$

$$\int_S dS \times \nabla f = \oint_C d\mathbf{l} f \quad (161)$$

$$\int_S dS \cdot \nabla \times \mathbf{A} = \oint_C d\mathbf{l} \cdot \mathbf{A} \quad (162)$$

$$\int_S (dS \times \nabla) \times \mathbf{A} = \oint_C d\mathbf{l} \times \mathbf{A} \quad (163)$$

$$\int_S dS \cdot (\nabla f \times \nabla g) = \oint_C f dg = - \oint_C g df \quad (164)$$

Referenser

- [1] W. D. D'haeseleer, W. N. G. Hitchon, J. D. Callen, J. L. Shohet, *Flux Coordinates and Magnetic Field Structure* (Springer-Verlag, Berlin, 1991).
- [2] R. D. Hazeltine, J. D. Meiss, *Plasma Confinement*, (Addison-Wesley, Redwood City, 1992), p. 203.
- [3] L. Råde, B. Westergren, *Mathematics Handbook for Science and Engineering*, (Studentlitteratur, Lund, 1995).